

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

ОБДАРОВАНІ ДІТИ: РОЗВИТОК, НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ
(рекомендаційний бібліографічний список)

Упорядник Самчук Л. І.,
зав. відділу наукової інформаційно-
бібліографічної діяльності

Обдарованість – це маленький паросток, що ледь проклюнувся із землі і вимагає до себе величезної уваги. Необхідно нести і плекати, доглядати за ним, зробити все необхідне, щоб він виріс і дав рясний плід.
В.О. Сухомлинський

Особливістю сучасного розвитку світової цивілізації є швидкі темпи впровадження нових інформаційних технологій та процесів глобалізації. За таких умов найбільшого успіху досягають ті держави, які мають висококваліфіковані кадри у високотехнологічних галузях виробництва. Прогрес практично всіх галузей людської діяльності залежить від людей, які нестандартно сприймають навколишній світ, надзвичайно діяльні, енергійні, працездатні і можуть досягати в обраній ними сфері діяльності високих результатів. Отже, пріоритетною у державній політиці постає проблема обдарованості, творчості, інтелекту, що передбачає пошук, навчання й виховання обдарованих дітей та молоді, стимулювання творчої праці, захист талантів.

Економічні та соціальні перетворення в Україні зумовили необхідність реформування всіх ланок системи освіти. Нині перед сучасною школою стоїть завдання максимального розкриття й розвитку потенціалу кожної особистості, формування людини як суб'єкта соціального та професійного життя, підготовки її до самовдосконалення, самовизначення та самореалізації. Нова українська школа має забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності людини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, обдарованості й талантів.

З огляду на актуальність проблеми фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського підготовлено рекомендаційний бібліографічний

список «Обдаровані діти: розвиток, навчання й виховання», що складається з шести розділів:

I. Нормативно-правові документи щодо підтримки обдарованої учнівської молоді в Україні.

II. Обдарованість: історичний аспект.

III. Проблеми обдарованості в сучасній психології.

IV. Обдарована дитина в умовах сучасної освітньої системи.

V. Підготовка фахівців до професійної діяльності з обдарованими учнями.

VI. Навчання та виховання обдарованих дітей: зарубіжний досвід.

У розділі I «Нормативно-правові документи щодо підтримки обдарованої учнівської молоді в Україні» подано бібліографічні описи чинних законів України та підзаконних нормативно-правових актів, згрупованих за принципом верховенства права й абеткою назв. Хронологічні рамки матеріалів – 1991–2016 рр.

Розділ II охоплює бібліографічні записи видань, опублікованих протягом 1902–2015 рр., у яких розглянуто історичний аспект обдарованості.

Розділ III «Проблеми обдарованості в сучасній психології» вміщує бібліографічні записи публікацій, присвячених актуальним на сучасному етапі питанням: особистісний розвиток інтелектуально обдарованих учнів, переорієнтація освітніх підходів з урахуванням комплексного розуміння специфіки функціонування людської психіки, психологічні особливості обдарованих дітей, категорії та сфери обдарованості, форми роботи з обдарованими дітьми.

До розділу IV «Обдарована дитина в умовах сучасної освітньої системи» увійшли бібліографічні записи документів, що розкривають такі питання: основні закономірності розвитку обдарованих учнів в умовах інформаційного етапу розвитку суспільства, підтримка процесу соціалізації обдарованих старшокласників за допомогою Інтернет-спільнот, інноваційні технології навчання обдарованої молоді, Мала академія наук України як середовище самоствердження обдарованої особистості.

Розділ V «Підготовка фахівців до професійної діяльності з обдарованими учнями» містить бібліографічні записи матеріалів, у яких розглянуто організаційно-педагогічні умови підготовки вчителів до роботи з обдарованими дітьми, обґрунтовано головні аспекти проблеми готовності майбутніх вчителів до роботи з інтелектуально обдарованими дітьми, запропоновано модель формування готовності майбутніх учителів до організації позакласної роботи з обдарованими учнями.

У розділі VI «Навчання та виховання обдарованих дітей: зарубіжний досвід» наведено бібліографічні записи публікацій, в яких узагальнено погляди зарубіжних науковців щодо визначення феномену обдарованості особистості, розкрито особливості організації навчально-виховного процесу обдарованих дітей в окремих країнах, зокрема в США, Канаді, Великій Британії, Словаччині, Чеській Республіці, Фінляндії та ін.

Хронологічні рамки документів, що увійшли до розділів III–VI, – 2012–2017 рр.

Список адресовано науковим, науково-педагогічним працівникам, педагогам-практикам, майбутнім учителям, здобувачам освіти, для яких проблема виявлення, розвитку, навчання й виховання обдарованих дітей та молоді стала справою їх професійної діяльності.

I. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ ЩОДО ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

1. **Про загальну середню освіту** [Електронний ресурс] : Закон України від 13 трав. 1999 р. № 651-XIV : [станом на 7.02.2017 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

2. **Про освіту** [Електронний ресурс] : Закон України від 23 трав. 1991 р. № 1060-XII : [станом на 26.01.2016 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page1> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

3. **Про позашкільну освіту** [Електронний ресурс] : Закон України від 22 черв. 2000 р. № 1841-III : [станом на 25.12.2015 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1841-14> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

4. **Про гранти Президента України для обдарованої молоді** [Електронний ресурс] : указ Президента України від 2 серп. 2000 р. № 945/2000 : [станом на 12.07.2013 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2013. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/945/2000> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

5. **Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді** [Електронний ресурс] : указ Президента України від 30 верес. 2010 р. № 927/2010 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2010. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/927/2010> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

6. **Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року** [Електронний ресурс] : указ Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/2013 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2013. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

7. **Про положення про стипендії Президента України для переможців Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових навчальних предметів і Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України** [Електронний ресурс] : указ Президента України від 16 трав. 2006 р. № 398/2006 // Кадровик–01. – Текст. дані. – Київ, 2006. – Режим доступу:

<http://zakon.kadrovik01.com.ua/regulations/8450/466699/> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

8. **Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року** [Електронний ресурс] : указ Президента України від 27 верес. 2013 р. № 532/2013 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2013. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/532/2013> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

9. **Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України** [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лют. 2016 р. № 148 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

10. **Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року** [Електронний ресурс] : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 4 верес. 2013 р. № 686-р // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2013. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/686-2013-%D1%80> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

11. **Про утворення Інституту обдарованої дитини** [Електронний ресурс] : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 8 серп. 2007 р. № 635-р // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2007. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/635-2007-%D1%80> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

12. **Про затвердження Положення про Банк інтелектуальних досягнень дітей та Положення про Експертну раду для визначення найкращих інтелектуальних досягнень дітей** [Електронний ресурс] : наказ М-ва освіти і науки України від 27.08.2013 р. № 1236 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2013. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1595-13/paran8#n8> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

13. **Про затвердження Положення про Всеукраїнський відкритий інтерактивний конкурс «МАН-Юніор Ерудит»** [Електронний ресурс] : наказ М-ва освіти і науки України від 03.10.2016 р. № 184 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1398-16> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

14. **Про затвердження Положення про малу академію наук учнівської молоді** [Електронний ресурс] : наказ М-ва освіти і науки України від 09.02.2006 р. № 90 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2006. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0172-06> (дата звернення: 01.06.17). – Назва з екрана.

15. **Про затвердження Положення про наукові профільні школи учнівської молоді** [Електронний ресурс] : наказ М-ва освіти і науки України

від 08.04.2015 р. № 408 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0466-15> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

16. **Про затвердження Положення про наукові товариства учнів** [Електронний ресурс] : наказ М-ва освіти і науки України від 10.11.2014 р. № 1287// Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2014. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1495-14> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

17. **Про затвердження Правил проведення Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України** [Електронний ресурс] : наказ М-ва освіти і науки України від 24.03.2014 р. № 259 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2014. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0407-14> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

18. **Положення про Експертну раду при Міністерстві молоді та спорту України з висунення претендентів на отримання грантів Президента України для обдарованої молоді** [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва молоді та спорту України від 15.10.2013 р. № 619 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2013. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1874-13> (дата звернення: 13.04.17). – Назва з екрана.

II. ОБДАРОВАНІСТЬ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

19. **Балацинова, А. Д.** Роль факультативних занять у педагогічній підтримці обдарованих учнів загальноосвітніх шкіл України (друга половина ХХ століття) / А. Д. Балацинова // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2015. – Вип. 49. – С. 255–266. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2015_49_28 (дата звернення: 14.04.17).

У статті розкрито роль факультативних занять у педагогічній підтримці обдарованих учнів загальноосвітніх шкіл України в другій половині ХХ ст. Установлено, що в умовах єдиної радянської загальноосвітньої школи, де всі діти навчалися за єдиними навчальними планами, програмами й підручниками, впровадження з 1967/1968 навчального року в навчально-виховний процес факультативів для учнів 7–10-х класів відкривало широкі можливості для розвитку індивідуальних нахилів, інтересів і здібностей обдарованих учнів.

20. **Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень** : колект. монографія / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир : [Рута], 2006. – 320 с. – Текст монографії доступний в Інтернеті: http://elibrary.kubg.edu.ua/14847/1/STO_Monographiya_KPP.pdf (дата звернення: 12.06.17).

Висвітлено проблеми розвитку здібностей та обдарованості. Використовуючи власні методики – методика вивчення ціннісної свідомості

та методика вивчення динаміки здібностей та ін., автори розкрили особливості взаємодії вікових, соціально-психологічних і суб'єктно-ціннісних чинників у розвитку творчо обдарованої особистості. Розглянуто системи тренінгів ціннісної підтримки розвитку здібностей та результати біографічних досліджень життєвого шляху обдарованих людей.

21. **Зорочкіна, Т.** Види та типи обдарованості особистості / Тетяна Зорочкіна // Наук. зап. Серія: Педагогічні науки/ Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2013. – Вип. 122. – С. 147–152. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2013_122_23 (дата звернення: 14.04.17).

У статті проаналізовано визначення видів обдарованості українських зарубіжних учених, зокрема Д. Богоявленської, О. Моляко, В. Чудновського, В. Юркевича, Г. Тарасової, В. Щорса, Д. Гілфорда, П. Торренса, Н. Лейтеса та ін.

22. **Камишин, В. В.** Модернізація змісту середньої освіти в Україні у 90-х роках ХХ століття, спрямована на розвиток обдарованих учнів / Володимир Вікторович Камишин, Ніна Федорівна Федорова, Богдан Олександрович Піонтковський-Вихватень // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 11. – С. 5–15. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_11_3 (дата звернення: 14.04.17).

У статті розкрито докорінні зміни в змісті середньої освіти в 90-ті роки ХХ ст., коли Україна стала незалежною державою. Перед освітньою системою постала потреба в розробленні нової законодавчої бази, методичного супроводу середньої освіти та перегляду основних його компонентів (навчальних планів, програм, підручників та методичних посібників). Авторами проаналізовано одну з основних складових навчання – навчальні плани, оскільки незалежність сприяла формуванню в освітній системі умов для створення середніх навчальних закладів нового типу: ліцеїв, гімназій, навчально-виховних комплексів різних видів і форм власності.

23. **Костюк, Г. С.** Здібності та їх розвиток у дітей / Г. С. Костюк. – Київ : Т-во «Знання» Укр. РСР, 1963. – 79 [1] с.

Висвітлено важливі питання про природу людських здібностей, значення суспільних умов в їх формуванні. Визначено індивідуальні відмінності в здібностях, наголошено на ролі поєднання навчання з продуктивною працею у всебічному розвитку здібностей підрастаючого покоління, подано рекомендації щодо керування цим процесом у школі і сім'ї.

24. **Лавріненко, Л. І.** Дитяча обдарованість та її психологічні прояви: історичний аспект / Лавріненко Л. І. // Вісн. Чернігів. нац. пед. ун-ту / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2015. – Вип. 125. Серія: Педагогічні науки. – С. 331–334. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_125_82 (дата звернення: 14.04.17).

У статті в історичному аспекті в хронологічній послідовності розглянуто питання дослідження проблеми дитячої обдарованості та її психологічних проявів з урахуванням різних психолого-педагогічних поглядів відомих науковців світу, висвітлено питання сутності понять

«обдарованість», «обдарована дитина». Акцентовано увагу на публікаціях науковців з питань вимогливості обдарованих дітей до себе, проаналізовано робочі концепції вчених щодо цілісного підходу до розуміння обдарованості та її подальшого розвитку.

25. Мазяр, О. В. Концептуалізація проблеми обдарованості у працях І. О. Сікорського : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Мазяр Олег Васильович ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Київ, 2013. – 18 с. – Бібліогр.: с. 15–17. – Текст автореферату доступний в Інтернеті: <http://eprints.zu.edu.ua/13120/1/Avtoreferat.pdf> (дата звернення: 12.06.17).

Дослідження містить історико-психологічний аналіз концепції І. О. Сікорського, що розкриває цілісну систему особистості, структурні зв'язки елементів індивідуальності, координації і взаємодії психобіологічних та соціокультурних чинників розвитку обдарованості.

26. Мазяр, О. В. Концептуальні паралелі вирішення проблеми обдарованості у працях І. О. Сікорського та В. О. Моляко / Мазяр О. В. // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2012 – Т. 12 : Психологія творчості, вип. 15, ч. 1. – С. 250–257. – Бібліогр.: 18 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v12/i15/i/36.pdf> (дата звернення: 12.06.17).

Проаналізовано закономірності розвитку теорії обдарованості на прикладі концептуальних положень І. О. Сікорського та В. О. Моляко. Зокрема, розглянуто погляди науковців на взаємозв'язок психофізіологічних та особистісних чинників обдарованості, роль зовнішніх перешкод і розвиток вольових здібностей.

27. Мазяр, О. В. Психофізіологічні чинники обдарованості у працях І. О. Сікорського / Мазяр Олег Васильович // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Київ, 2015. – Т. 2 : Психологія творчості, вип. 21. – С. 211–218. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsu2015_12_21_23 (дата звернення: 14.04.17).

Висвітлено й проаналізовано науково-психологічні погляди І. О. Сікорського на психофізіологічні аспекти розвитку обдарованості, що були ним сформульовані на початку ХХ ст. у контексті полеміки щодо психофізіологічних і соціокультурних елементів у розвитку особистості.

28. Мазяр, О. В. Сікорський в історії психології та історія психології про Сікорського / Мазяр О. В. // Практ. психологія та соц. робота. – 2014. – № 2. – С. 75–78. – Бібліогр.: 34 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: <http://eprints.zu.edu.ua/13117/1/Sikorsky.pdf> (дата звернення: 12.06.17).

У статті наведено факти й проаналізовано причини неадекватної представленості І. О. Сікорського в історії вітчизняної психології. Розглянуто його прогресивні та помилкові концептуальні погляди на проблему розвитку особистості й обдарованості, перспективи використання його науково-психологічної спадщини в сучасних умовах.

29. **Моляко, В. О.** Актуальні соціально-психологічні аспекти проблеми обдарованості / В. О. Моляко // Обдар. дитина. – 1998. – № 1. – С. 3–5 ; № 2. – С. 2–6 ; № 3. – С. 2–5.

У статті з'ясовано сутність обдарованості. Розроблено схему здійснення добору дітей з високим рівнем здібностей до спеціалізованих навчальних закладів. Запропоновано гіпотетичну структуру творчої обдарованості.

30. **Моляко В. А.** Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одаренности / В. А. Моляко // Вопр. психологии. – 1994. – № 5. – С. 86–95. – Текст статті доступен в Інтернеті: <http://www.voppsy.ru/issues/1994/945/945086.htm> (дата обращения: 29.06.17).

Зроблено спробу побудови деяких нових теоретичних положень щодо динаміки та організації творчого процесу, сутності творчості. Проаналізовано результати досліджень в інших сферах наукової теорії, зокрема з синергетики.

31. **Моляко, В. О.** Психологічна готовність до творчої праці / В. О. Моляко. – Київ : [Т-во «Знання» Укр. РСР], 1989. – 48 с. – (Серія 7, Педагогічна ; № 9) (Темат. цикл «Сім'я – школа – вуз»).

Розглянуто структуру психологічної готовності учнів до творчої діяльності. Особливу увагу приділено аналізу творчої праці та формуванню готовності до її виховання в учнів загальноосвітньої школи.

32. **Піонтковський-Вихватень, Б.** Дидактична сутність змісту середньої освіти з обдарованими учнями України у складі СРСР / Богдан Піонтковський-Вихватень // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. пр. / НАПН України, Ін-т обдар. дитини НАПН України. – Київ, 2014. – Вип. 2. – С. 17–22. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2014_2_5 (дата звернення: 14.04.17).

У статті розглянуто дидактичну сутність змісту освіти в Україні, його місце і значення в педагогічній практиці з обдарованими учнями, проаналізовано цілі та завдання освіти й виховання.

33. **Процик, Л. С.** Обдарованість особистості: історичний аспект розуміння проблеми / Л. С. Процик // Наук. часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 12, Психологічні науки / НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2014. – Вип. 44. – С. 56–62. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2014_44_11 (дата звернення: 14.04.17).

Проаналізовано основні підходи до розуміння проблеми феномену обдарованості особистості, які представлено в гуманітарних науках з часу виникнення досліджень в цьому напрямі і до теперішнього часу.

34. **Саприкіна, О.** Ретроспективний аналіз проблеми навчання та розвитку обдарованих дітей / Ольга Саприкіна // Нова пед. думка. – 2015. – № 4. – С. 61–64. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2015_4_17 (дата звернення: 14.04.17).

У статті проаналізовано й систематизовано різні погляди науковців щодо проблеми навчання обдарованих дітей в історичній ретроспективі.

35. **Сикорский, И. А.** Даровитость и талантливость в свете объективного исследования по данным психофизиологических корреляторов / И. А. Сикорский. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1912. – 30 с.

36. **Сикорский, И. А.** Об умственном и нравственном развитии и воспитании детей / И. А. Сикорский // Энциклопедия семейного воспитания и обучения / «Родительский кружок» при Пед. музее В.-уч. зав. в СПб. ; ред. П. Каптерев. – СПб., 1902. – Вып. 44/46. – С. 3–84.

Розкрито типологію особистості, періодизацію психічного розвитку та класифікацію розумових типів дітей. Розглянуто період раннього дитинства як фундамент подальшого психічного розвитку людини.

37. **Ушмарова, В. В.** Исторична ретроспектива теоретичних поглядів на проблему здібностей / В. В. Ушмарова // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2015. – № 2. – С. 173–181. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_2_25 (дата звернення: 14.04.17).

Висвітлено історію становлення теорії здібностей від витоків до сучасного стану. Розглянуто розвиток уявлень про сутність здібностей, їх природу, чинники розвитку в зарубіжних і вітчизняних дослідженнях. Описано одновимірні, багатофакторні, ієрархічні та системні моделі здібностей. Здійснено аналіз біологічного й когнітивного, особистісно-діяльнісного й функціонально-генетичного, феноменологічного й онтологічного підходів до вивчення здібностей. Виокремлено перспективи розвитку теорії здібностей у контексті меритократичної освіти.

ІІІ. ПРОБЛЕМИ ОБДАРОВАНОСТІ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

38. **Бандура, Г.** Обдарованість як об'єкт психологічного аналізу / Галина Бандура // Зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобиц. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка / Дрогобиц. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобиц, 2012. – Вип. 1. – С. 194–198. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2012_1_32 (дата звернення: 14.04.17).

У статті висвітлено проблему обдарованості дитини. Проаналізовано наукові праці з досліджень проблеми обдарованості та наголошено на необхідності її подальшого вивчення.

39. **Вінницька, Н. Д.** Психологічні особливості особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників: (аналіз експериментального дослідження) / Наталія Дмитрівна Вінницька // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 12. – С. 73–77. – Бібліогр.: 7 назв.

Розкрито психологічні особливості особистісного розвитку старшокласників. Особистісний розвиток інтелектуально обдарованих старшокласників охоплює особистісну зрілість (зрілість інтегральних особистісних характеристик) та інтелектуальні досягнення (високий психометричний інтелект). Запропоновано кількісний і якісний аналіз експериментальних результатів цього феномену.

40. **Вінницька, Н. Д.** Психолого-педагогічні умови особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників / Наталія Дмитрівна

Вінницька // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 7. – С. 23–26 : рис. – Бібліогр.: 5 назв.

У статті презентовано модель і методика особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників. Наголошено, що особистісний підхід є пріоритетним у вивченні цієї проблеми. Розглянуто умови особистісного розвитку інтелектуально обдарованих учнів старших класів.

41. **Давиденко, А. А.** Поняття обдарованості дитини / Давиденко А. А. // *Практ. психологія та соц. робота.* – 2013. – № 7. – С. 34–37. – Бібліогр.: 8 назв.

У статті розкрито поняття обдарованості дитини. Розглянуто конкретні приклади різних видів обдарованості, зокрема музичної, технічної, математичної.

42. **Камишин, В. В.** Антропология інтелекту – шлях до розуміння феномена обдарованості / В. В. Камишин, М. М. Міленіна // *Педагогіка і психологія. Вісн. НАПН України = Pedagogics and psychology. News letter of the NAPS of Ukraine.* – 2016. – № 1. – С. 15–24. – Бібліогр.: 31 назва.

Обґрунтовано потребу в переорієнтації освітніх підходів з урахуванням комплексного розуміння специфіки функціонування людської психіки, що сформувалася еволюційним шляхом становлення людського виду і продовжує шлях формування. Запропоновано застосування підходу до розуміння механізмів культурної еволюції та природного добору в методиці виявлення та підтримки особливостей індивідуальної особистості.

43. **Карпенко, Н. А.** Психологія обдарованості: підходи до розуміння / Н. А. Карпенко // *Наук. вісн. Серія психологічна / Львів. держ. ун-т внутр. справ.* – Львів. 2013. – Вип. 1. – С. 52–64. – Бібліогр.: 26 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2013_1_8 (дата звернення: 14.04.17).

Проаналізовано класичні та новітні концепції й теорії обдарованості, виокремлено розуміння змісту та структури обдарованості. Наголошено на відсутності єдиної концепції обдарованості й необхідності її створення.

44. **Корольов, Д. К.** Напрями дослідження ціннісної сфери обдарованої особистості / Корольов Д. К. // *Укр. психол. журн.* – 2016. – № 1. – С. 63–76. – Бібліогр.: 31 назва. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukpsj_2016_1_8 (дата звернення: 14.04.17).

Виокремлено та проаналізовано напрями вивчення зв'язку обдарованості та ціннісної сфери особистості: моральна відповідальність обдарованих дорослих, морально-ціннісне виховання обдарованих дітей, етична обдарованість та етичне лідерство, емоційні, ціннісні особливості та особистісні якості, що пов'язані з обдарованістю, зв'язок обдарованості та моральності в дорослих і дітей.

45. **Луценко, Г. Л.** Психологічні особливості обдарованих дітей молодшого шкільного віку / Г. Л. Луценко // *Таврійський вісн. освіти.* – 2014. – № 2. – С. 148–155. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2014_2_24 (дата звернення: 14.04.17).

У статті висвітлено психологічні особливості обдарованих дітей, категорії та сфери обдарованості, форми роботи з обдарованими дітьми, поради щодо розвитку творчих здібностей учнів 1–4 класів.

46. Макаренко, С. Обдарованість як біопсихологічна ознака людини / Світлана Макаренко // Вища освіта України. – 2011. – № 4. – С. 56–61. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2011_4_12 (дата звернення: 14.04.17).

Розглянуто обдарованість як цілісну індивідуальну характеристику пізнавальних можливостей і здібностей особистості, що є одночасно як біологічною, так і психологічною характеристикою індивіда. Наголошено, що основою обдарованості є здібності до конкретної професії в поєднанні із загальними психічними якостями високого рівня розвитку – сенсорними, вольовими. Зазначено, що обов'язковою умовою обдарованості є доброзичливе ставлення оточення до обдарованої дитини, у першу чергу батьків. Констатовано, що обдаровані діти часто мають проблеми в спілкуванні, демонструють неадекватну поведінку, мають в школі значні труднощі. Важливою особливістю обдарованості є те, що вона розглядається не як статична, а як динамічна характеристика. Наведено теоретичні моделі обдарованості.

47. Павлик, Н. Психологічні закономірності гармонізації характеру обдарованої особистості в юнацькому віці / Павлик Наталія // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : зб. наук. пр. / НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, Ін-т обдар. дитини НАПН України. – Київ, 2014. – Вип. 1. – С. 88–100. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2014_1_12 (дата звернення: 14.04.17).

З'ясовано психологічні закономірності гармонізації характеру обдарованої особистості в юнацькому віці. На основі експериментального дослідження духовної сфери та рівня гармонійності характеру сучасних старшокласників і студентів виокремлено психологічні закономірності впливу духовності на процес характерологічного розвитку обдарованої молоді.

48. Ренжин, П. П. Дослідження властивостей обдарованої особистості / Ренжин П. П. // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія: Психологічні науки / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2015. – Вип. 2, т. 2. – С. 41–45. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://www.pj.kherson.ua/file/2015/psychology_02/ukr/part_2/10.pdf (дата звернення: 14.04.17).

У статті проаналізовано особистісно-диференційний підхід до дослідження властивостей обдарованої особистості. На основі теоретичного аналізу психологічної літератури доведено, що обдарованість трактується як інтегральне психічне утворення, в якому тісно переплітаються пізнавальна, емоційна, вольова, мотиваційна психофізіологічна та інші сфери психіки людини. З'ясовано ступінь і характер прояву вікових особливостей підлітків.

49. Рибалка, В. В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості : термінол. слов. / Валентин Рибалка ; НАПН України,

Ин-т обдар. дитини, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 423 с. – Текст словника доступний в Інтернеті: <https://nenc.gov.ua/education/wp-content/uploads/2017/05/СЛОВНИК-ІЗ-ПСИХОЛОГІЇ-ТА-ПЕДАГОГІКИ-ОБДАРОВАНОСТІ.pdf> (дата звернення: 14.04.17).

У словнику розкрито зміст понад 200 основних категорій і понять із сфери психології та педагогіки обдарованості й таланту особистості. Презентовано низку психолого-педагогічних концепцій обдарованості та інших референтних до проблеми понять, у контексті яких означена проблема набуває смислової цілісності, комплексності та системності.

50. Шандрук, С. Творчість як уповноваження здібностей особистості / Сергій Шандрук // Психологія і сусп-во. – 2015. – № 3. – С. 86–91. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psis_2015_3_11 (дата звернення: 14.04.17).

У статті розглянуто теоретико-методологічні засади вивчення творчості у філософії, психології та педагогіці.

51. Шульга, В. Феноменологія обдарованості у суб'єктно-вчинковому вимірі / Вікторія Шульга // Психологія і сусп-во. – 2014. – № 3. – С. 109–118. – Бібліогр.: 17 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psis_2014_3_10 (дата звернення: 14.04.17).

У дослідженні проаналізовано феноменологію обдарованості у форматі суб'єктивно-вчинкових пояснень сутності явищ людської психіки. Узагальнено, що обдарованість у соціально-психологічному аналітичному часопросторі є тією психогенетичною здатністю, яка уособлює в собі життєво-енергетичний, суб'єктно-вчинковий ресурс особистості і продукує її творчу спроможність змінювати світ і себе в ньому у вчинків способ.

IV. ОБДАРОВАНА ДИТИНА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

52. Андросович, К. А. Інтернет-ресурс як спосіб організації роботи з обдарованими старшокласниками / Ксенія Анатоліївна Андросович // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2016. – № 5. – С. 9–12. – Бібліогр.: 17 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2016_5_4 (дата звернення: 14.04.17).

Висвітлено основні ідеї автора щодо підтримки процесу соціалізації обдарованих старшокласників за допомогою Інтернет-спільнот. Розглянуто концептуальні підходи до проектування мережевого освітнього співтовариства засобами Інтернет-технологій для соціалізації обдарованих школярів і задоволення їхніх освітніх потреб. Акцентовано увагу на значенні для особистості супроводу в мережевому освітньому співтоваристві, а також виокремлено необхідні компетенції, якими вона повинна володіти. Описано технологічний і організаційний компоненти – складові структури мережевого освітнього співтовариства, що сприяє самоосвіті та самореалізації особистості обдарованого старшокласника.

53. Бухлова, Н. В. Обдарована дитина : психолого-педагогічний супровід / Н. Бухлова. – Київ : Шк. світ, 2013. – 101 [1] с. – (Б-ка «Шкільного світу» : заснована у 2003 р.). – Бібліогр.: с. 78–80.

Подано матеріали щодо формування цілісної, саморегульованої системи психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованих дітей, реалізації їхніх здібностей, стимулювання творчої роботи учнів і вчителів.

54. Виховання і розвиток обдарованої дитини : наук.-метод. посіб. Вип. 4 / НАПН України, Ін-т обдар. дитини, Дніпропетров. регіон. центр обдар. дитини [та ін. ; за наук. ред. Н. Б. Гонтаровської]. – Дніпропетровськ : [Інновація], 2015. – 190 с. – Бібліогр. у кінці ст.

У науково-методичному щорічнику розглянуто теоретичні й практичні питання щодо розв'язання проблем виховання, навчання й розвитку обдарованих учнів. Висвітлено досвід діяльності кращих педагогічних колективів, які створюють необхідні умови для розвитку дитячої обдарованості.

55. Горенко, О. М. Розвиток наукового світогляду та критичного мислення інтелектуально обдарованих гімназистів в умовах сучасного інформаційного простору / Ольга Миколаївна Горенко // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2016. – № 10. – С. 34–36. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2016_10_9 (дата звернення: 14.04.17).

Визначено основні закономірності розвитку обдарованих учнів в умовах інформаційного етапу розвитку суспільства. Подано характеристики «критичного мислення» і «наукового світогляду», наголошено на важливості формування критичного мислення сучасних учнів. Розкрито методи й прийоми роботи з обдарованими учнями засобами інформаційно-комунікативних технологій під час науково-дослідної роботи в гімназії.

56. Гоцуляк, Ю. В. Законодавчі підстави для впровадження системи освіти обдарованих дітей в Україні / Юрій Вікторович Гоцуляк // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2016. – № 6. – С. 11–15. – Бібліогр.: 8 назв.

Проаналізовано норми українського освітнього законодавства, що є підставою для впровадження освіти обдарованих дітей в Україні.

57. Гоцуляк, Ю. В. Законопроект «Про освіту обдарованих дітей» / Юрій Вікторович Гоцуляк // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2016. – № 3. – С. 5–15. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2016_3_3 (дата звернення: 14.04.17).

Запропоновано авторський варіант проекту закону «Про освіту обдарованих дітей», у якому окреслено систему освіти обдарованих дітей, правовий статус обдарованого учня, соціальний захист обдарованих учнів та інші ключові проблеми.

58. Гоцуляк, Ю. В. Проект системи освіти обдарованих дітей в Україні: адміністративний та правовий аспекти / Юрій Вікторович Гоцуляк // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2013. – № 8/9. – С. 24–28. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_8-9_7 (дата звернення: 14.04.17).

У статті автор пропонує свій проект системи освіти обдарованих дітей в Україні, її правовий, адміністративний та процесуальний аспекти.

59. Завітренко, Д. Особливості виховання обдарованих дітей у технічній сфері / Долорес Завітренко // Наук. зап. Серія: Педагогічні науки

/ Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2015. – Вип. 140. – С. 55–58. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2015_140_16 (дата звернення: 14.04.17).

У статті розглянуто особливості виховання особистості обдарованої дитини та проаналізовано пов'язані з цим процесом проблеми.

60. Інноваційні технології навчання обдарованої молоді : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 10 груд. 2013 р. / Ін-т обдар. дитини НАПН України [та ін.]. – Київ : [Ін-т обдар. дитини], 2013. – 203 с. – Бібліогр. у кінці ст.

У збірнику вміщено статті й тези учасників міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології навчання обдарованої молоді», у яких розглянуто низку актуальних питань: інноваційні моделі підтримки процесів розвитку особистості дитини, психологія обдарованості, розвиток інтелектуальної сфери в контексті інформатизації навчання, трансдисциплінарність – парадигма сучасної освіти тощо.

61. Киричук, В. О. Соціально-педагогічне проектування розвитку обдарованості учня в системі взаємодії учасників навчально-виховного процесу / Валерій Олександрович Киричук // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 6. – С. 68–72. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_6_17 (дата звернення: 18.04.17).

Проаналізовано результати наукової експериментально-дослідної роботи, що проводиться протягом останніх двох років відділом проектування розвитку обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України за темою «Соціально-педагогічне проектування розвитку обдарованості в системі взаємодії всіх учасників НВП». Звернуто увагу на актуальність використання діагностично-проектуючого комплексу «Універсал 4 online» в навчально-виховному процесі, наголошується на ролі проектування розвитку обдарованості учнів у системі навчально-виховного процесу.

62. Киричук, В. Соціально-педагогічне проектування розвитку обдарованості учня у ДПК «Універсал 4 OnLine» (з авторського досвіду) / Валерій Киричук // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. пр. / НАПН України, Ін-т обдар. дитини НАПН України. – Київ, 2015. – Вип. 2. – С. 80–86. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2015_2_10 (дата звернення: 14.04.17).

Проаналізовано результати наукової експериментально-дослідної роботи, що проводиться відділом проектування розвитку обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України за темою «Соціально-педагогічне проектування розвитку обдарованості в системі взаємодії всіх учасників УВП».

63. Корінна, Л. В. Формування та цілеспрямований розвиток обдарованої особистості: аспекти професійного самовизначення / Л. В. Корінна // Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка.

Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 2. – С. 161–170 : табл., рис. – Бібліогр.: 7 назв.

Обґрунтовано проблему обдарованості як ключову в психолого-педагогічних та соціальних дослідженнях науковців і практиків, визначено її нормативно-правову базу. Розкрито змістове наповнення провідних понять проблеми, висвітлено її ознаки та основні види. З'ясовано психолого-педагогічні аспекти та особливості соціально-педагогічної роботи з обдарованими дітьми та молоддю. Обґрунтовано технології соціальної роботи з обдарованою особистістю. Визначено методичні прийоми соціально-педагогічної діяльності із забезпечення соціального захисту, підтримки обдарованих дітей та молоді з метою зменшення негативних наслідків мікросоціуму.

64. Кухар, О. Мала академія наук у системі багатоступеневої освіти в Україні / Олег Кухар // Нова пед. думка. – 2013. – № 1.2. – С. 202–204. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1 (дата звернення: 01.06.17).

Проаналізовано розвиток відносно нової форми позашкільної освіти – Малої академії наук, що почала свою діяльність у 2004 р. Зазначено, що стрімкий розвиток малої академії зумовлює необхідність постійного перегляду окремих її функцій і завдань, вдосконалення методичного забезпечення тощо. Зроблено висновок, що академія може і має стати важливою ланкою між системами загальної і вищої освіти, сприяти формуванню цілісної, багаторівневої системи виявлення та добору обдарованих дітей, забезпечення їх духовного, інтелектуального, творчого розвитку, створення умов для соціального та професійного самовизначення особистості.

65. Мадзігон, В. М. Роздуми над проектуванням освітньо-інформаційного середовища майбутнього для обдарованих дітей / Василь Миколайович Мадзігон // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2017. – № 4. – С. 54–58.

У статті розкрито сучасні тенденції проектування інноваційного освітньо-інформаційного середовища, що сприяє підвищенню якості навчання й розвитку обдарованих і талановитих дітей.

66. Марущак, В. Саморозвиток як фактор становлення інтелектуально обдарованої особистості / Валентина Марущак // Наук. вісн. Миколаїв. нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки / Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2016. – № 4. – С. 136–140. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_4_25 (дата звернення: 14.04.17).

У статті розглянуто поняття соціальної і загальної обдарованості. Констатовано, що саморозвиток особистості пов'язаний з реальною діяльністю людини. Проаналізовано ідею рефлексії як інструмента саморозвитку особистості. Зазначено, що підлітковий вік – найбільш чутливий період для саморозвитку, що має певні особливості. Наголошено на необхідності активізації саморозвитку здібних вихованців.

67. Михайленко, О. В. Соціально-педагогічні аспекти навчання та виховання обдарованих дітей у загальноосвітніх навчальних закладах

/ Михайленко О. В. // Наук. зап. [Ніжин. держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. – 2014. – № 4. – С. 49–54. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzsp_2014_4_11 (дата звернення: 14.04.17).

Проаналізовано соціально-педагогічні проблеми обдарованих дітей у процесі навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, обумовлені складністю й багатогранністю цього феномену, та обґрунтовано доцільність упровадження в загальноосвітні навчальні заклади соціально-педагогічного супроводу обдарованих дітей як системної діяльності, спрямованої на створення умов для всебічного та гармонійного розвитку талановитих дітей.

68. Моделювання інноваційних систем навчання й виховання обдарованих дітей: теорія і практика : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 24 берез. 2015 р. / НАПН України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України, Ін-т педагогіки НАПН України [та ін.]. – Харків : Опер. поліграфія, 2015. – 254 с. – Бібліогр. у кінці ст.

У матеріалах конференції висвітлено сучасні проблеми навчання й виховання обдарованих учнів, зокрема, розробка та впровадження інноваційних технологій у практику роботи з обдарованими учнями, збагачення змісту освіти, формування духовно-моральних та етичних основ особистісного розвитку обдарованої дитини, підготовка вчителів до роботи з обдарованою молоддю.

69. Паламарчук, Л. Б. Особливості навчання обдарованих дітей / Л. Б. Паламарчук, С. М. Бабійчук // Пед. освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. – 2016. – № 25. – С. 75–80. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2016_25_15 (дата звернення: 14.04.17).

Висвітлено особливості організації навчальної діяльності обдарованих дітей. Розглянуто деякі компоненти моделі навчання обдарованої молоді відомого вченого Джозефа Рензулі – «три види збагачення навчальних програм». Розкрито форми і методи активізації дослідницької діяльності обдарованих дітей, зокрема, теорія розв'язку винахідницьких задач, ейдетика, проблемні запитання, побудова гіпотез. Акцентовано увагу на психологічних і фізіологічних проблемах, що виникають у обдарованих дітей як у шкільній, так і в позашкільній діяльності.

70. Пещеріна, Т. Мала академія наук України, як середовище самоствердження обдарованої особистості / Тетяна Пещеріна // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : зб. наук. пр. / НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, Ін-т обдар. дитини НАПН України. – Київ, 2015. – Вип. 1. – С. 87–95. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2015_1_12 (дата звернення: 14.04.17).

У статті розкрито роль Національного центру «Мала академія наук України» в створенні системи пошуку, розвитку й підтримки обдарованих, здібних до наукової діяльності дітей і молоді. Наведено приклади успішного досвіду в діяльності академії та звернуто увагу на важливість створення

профорієнтаційного середовища, в якому здійснюється утвердження власного «Я» учня як умова його самореалізації.

71. Пікуль, Т. В. Діяльність з обдарованими учнями в умовах профілізації середньої освіти / Тетяна Василівна Пікуль // Освіта та розвиток обдар.особистості. – 2016. – № 10. – С. 65–69. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2016_10_17 (дата звернення: 14.04.17).

Висвітлено досвід діяльності педагогів щодо впровадження інноваційних технологій у роботу з обдарованими дітьми в загальноосвітньому навчальному закладі. Матеріали можуть бути використані для організації роботи з талановитими учнями, спрямованої на прогнозоване оновлення школи, системність її розвитку, практичне й ефективне використання інноваційних технологій, які б сприяли особистісному розвитку дитини.

72. Піонтковський-Вихватень, Б. Інформаційно-технологічний супровід навчання обдарованих учнів / Богдан Піонтковський-Вихватень // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : зб. наук. пр. / НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, Ін-т обдар. дитини НАПН України. – Київ, 2016. – Вип. № 1. – С. 26–31. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2016_1_5 (дата звернення: 14.04.17).

У статті розглянуто економічні передумови, завдання, етапи розвитку, комп'ютерні навчальні програми інформаційно-технологічного супроводу. Проаналізовано дидактичне значення мультимедіа, гіпермедіа, інтермедіа та мережесвих технологій.

73. Поліщук, В. М. Створення дієвої моделі супроводу обдарованих учнів як одне з пріоритетних завдань сучасної системи освіти / Поліщук В. М. // Наук. зап. Серія: Педагогічні та історичні науки / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2013. – Вип. 109. – С. 174–180. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzped_2013_109_27 (дата звернення: 14.04.17).

Висвітлено основні питання змісту й організації роботи з обдарованими учнями в сучасному навчальному закладі. Розглянуто поняття «обдарованість», особливості обдарованих дітей, які важливо враховувати у складанні індивідуальних освітніх програм. Подано модель психолого-педагогічного супроводу обдарованих учнів, що ґрунтується на трьох складових – роботі навчального закладу, підтримці батьків та діяльності позашкільних навчальних закладів. Модель супроводу складається з чотирьох блоків і реалізується в комплексі, що сприяє підвищенню ефективності роботи з обдарованими дітьми.

74. Робота з обдарованими дітьми : найкращий досвід // Сучас. шк. України. – 2016. – Груд. (№ 12). – 3–63.

Подано авторські матеріали з питань розвитку творчих обдарувань, соціальних здібностей та художньо-естетичної культури особистості школярів.

75. Роїк, В. І. Освітня система Малої академії наук як простір для самореалізації інтелектуально обдарованих старшокласників / В. І. Роїк

// Пед. пошук. – 2016. – № 4. – С. 78–80. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedp_2016_4_23 (дата звернення: 14.04.17).

Розкрито зміст поняття «самореалізація», висвітлено досвід діяльності Волинської обласної Малої академії наук щодо створення широкого простору можливостей для саморозвитку та самореалізації учнів старших класів.

76. Тесленко, В. В. Педагогічний супровід обдарованих учнів у сучасному загальноосвітньому навчальному закладі / Валентин Вікторович Тесленко // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 3. – С. 5–9. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_3_3 (дата звернення: 14.04.17).

Розкрито сутність педагогічного супроводу обдарованих учнів, визначено головну мету, обґрунтовано можливі варіанти його впровадження в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі. Акцентовано увагу на системності й комплексності педагогічного супроводу, основними напрямками якого є діагностичний, консультаційний, освітньо-просвітницький, створення та аналіз відповідних освітніх програм. Проаналізовано педагогічні, загальнодидактичні та евристичні принципи, яких необхідно дотримуватись педагогічним працівникам у цій діяльності. Визначено особливу роль вчителя в здійсненні педагогічного супроводу обдарованих учнів, зроблено висновки.

77. Чаура, І. А. Управління процесом розвитку талановитих та обдарованих учнів / Чаура І. А. // Таврійський вісн. освіти. – 2015. – № 2, ч. 1. – С. 190–194. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_2\(1\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_2(1)_36) (дата звернення: 14.04.17).

У статті розкрито та проаналізовано основні аспекти системи управління процесом розвитку талановитих учнів, визначено напрями розвитку дитячої обдарованості, форми і методи роботи, що застосовуються в школі.

78. Чернецька, Н. Розвиток обдарованості вихованців позашкільного закладу освіти: умови, програма та моніторинг творчої самореалізації / Наталія Чернецька, Вікторія Поплавська // Рідна шк. – 2015. – № 7/8. – С. 73–76 : фот. – Бібліогр.: 4 назви.

У статті висвітлено основні питання змісту й організації роботи з обдарованими вихованцями в позашкільному навчальному закладі. Висвітлено досвід роботи щодо створення в такому закладі цілісної системи пошуку, добору та розвитку обдарованих дітей.

79. Шевчишена, О. В. Особливості психолого-педагогічного супроводу особистості обдарованої дитини у системі сучасної шкільної освіти / О. В. Шевчишена // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія: Психологічні науки / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2015. – Вип. 5. – С. 125–128. – Бібліогр.: 20 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2015_5_26 (дата звернення: 14.04.17).

Проаналізовано наукові підходи у дослідженні особливостей і проблем особистості обдарованої дитини в сучасному освітньому просторі. Запропоновано й обґрунтовано модель психолого-педагогічного супроводу

обдарованої дитини на різних етапах онтогенезу, визначено критерії його ефективності в контексті навчально-виховного процесу.

V. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ

80. **Борин, Г.** Обдарована дитина: психолого-педагогічний аспект підготовки майбутнього педагога / Галина Борин // Освіт. простір України. – 2016. – Вип. 8. – С. 46–52. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/opu_2016_8_10 (дата звернення: 14.04.17).

Розглянуто прикладний аспект міждисциплінарної інтеграції у професійній підготовці майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з художньо обдарованими дітьми шляхом інтегрування змісту нормативних навчальних дисциплін. Основну увагу звернуто на комбінування нових способів навчальної діяльності студентів з уже відомими перенесенням знань і вмінь у нову ситуацію на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії, визначено психолого-педагогічні аспекти підготовки майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу до роботи з обдарованими дітьми в умовах вищого навчального закладу.

81. **Грисюк, О. М.** Організаційно-педагогічні умови підготовки сімейного вихователя до роботи з обдарованими дітьми / О. М. Грисюк // Вісн. Чернігів. нац. пед. ун-ту / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2015. – Вип. 125. Серія: Педагогічні науки. – С. 135–138. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_125_33 (дата звернення: 14.04.17).

Розглянуто організаційно-педагогічні умови підготовки сімейного вихователя до роботи з обдарованими дітьми. Звернуто увагу на достатню розробленість проблеми обдарованості й відсутність єдиного підходу до розуміння цього феномену, усвідомлення важливості спеціальної підготовки педагогічних працівників і відсутність єдиних вимог до особистості вчителя в роботі з обдарованою дитиною. Окреслено проблеми фахової підготовки, що спонукають до доцільної організації педагогічного процесу, оптимізації змісту навчальних курсів професійного спрямування та технологізації форм подання навчального матеріалу, встановлення ефективних міждисциплінарних зв'язків та створення атмосфери творчого спілкування.

82. **Давиденко, А. А.** Підготовка фахівців до професійної діяльності з обдарованими учнями в системі післядипломної педагогічної освіти / Андрій Андрійович Давиденко // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2016. – № 9. – С. 52–57. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2016_9_13 (дата звернення: 14.04.17).

Статтю присвячено проблемі підготовки фахівців до роботи з обдарованими учнями. Розкрито поняття обдарованості, зміст, засоби і методи роботи з цією категорією учнів. У статті використано власний педагогічний досвід автора та результати його наукових досліджень.

83. **Ілійчук, Л.** Підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи з обдарованими дітьми / Любомира Ілійчук // Гірська шк. Укр. Карпат. – 2016. – № 14. – С. 173–176. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті

доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gasuk_2016_14_43 (дата звернення: 14.04.17).

Розкрито організаційно-методичні аспекти підготовки вчителя початкових класів до роботи з обдарованими дітьми, який у майбутній педагогічній діяльності моделюватиме освітній процес, добиратиме ефективні форми і методи роботи з обдарованими учнями. Обґрунтовано структуру підготовки майбутніх учителів початкової школи до розвитку обдарованості учнів, акцентується увага на оптимальному виборі форм, методів і засобів підготовки вчителя до розвитку обдарованості молодших школярів в умовах вищого навчального закладу та в процесі практичної підготовки під час педагогічної практики. Зроблено висновки, що підготовка майбутнього вчителя до розвитку обдарованості учнів передбачає засвоєння ним системи професійно значущих знань, умінь і навичок, набуття досвіду та особистісних якостей, що забезпечать його ефективну взаємодію з обдарованими дітьми.

84. Ілляхова, М. Андрагогічні принципи підготовки вчителів до роботи з обдарованими дітьми / Марина Ілляхова // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань, 2014. – № 10, ч. 2. – С. 156–165. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2014_10\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2014_10(2)_26) (дата звернення: 14.04.17).

Досліджено андрагогічні принципи підготовки вчителів до роботи з обдарованими дітьми, що сприяє формуванню когерентного креативного освітнього середовища. Визначається, що готовність вчителя до роботи з обдарованими учнями є результатом його цілеспрямованої системної підготовки, яка ґрунтується на основних андрагогічних принципах: самоосвіти, самодетермінації, самокорекції, актуалізації результатів навчання, інтерсуб'єктивності, організації життєвого часу, розвитку креативного мислення та творчого потенціалу. Проаналізовано перспективу синергетичного підходу в розв'язанні головних андрагогічних проблем. Такий підхід дає можливість представити андрагогіку як модель інноваційної освіти, що формує в особи креативну компетентність, здатність до інноваційного мислення, соціальної та професійної мобільності.

85. Корпан, І. В. Обґрунтування та змістова характеристика готовності майбутніх вчителів початкової школи до роботи з інтелектуально обдарованими учнями / І. В. Корпан // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2015. – Вип. 1. – С. 241–247. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2015_1_31 (дата звернення: 14.04.17).

У статті визначено найважливіші аспекти проблеми готовності майбутніх вчителів до роботи з інтелектуально обдарованими дітьми, яку розглянуто як теоретичну, так і практичну проблему. Виокремлено основні підходи до розуміння готовності майбутніх учителів школи до роботи з обдарованими учнями початкових класів. Наголошується на тому, що професійна готовність до педагогічної діяльності з позиції особистісного підходу визначається як нове утворення – фундамент професійної компетентності вчителя.

86. **Лук'янчук, Н. В.**Рекомендації вчителю для професійної діяльності з обдарованими учнями / Наталія Вадимівна Лук'янчук // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2016. – № 2. – С. 37–39. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2016_2_9 (дата звернення: 14.04.17).

У статті представлено узагальнені рекомендації для вчителів, які працюють з обдарованими учнями. Подано вправи для ефективної комунікації між дорослими і дітьми.

87. **Макаренко, Н. М.** Підготовка майбутніх практичних психологів до роботи з обдарованими дітьми / Наталія Миколаївна Макаренко // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2013. – № 8/9. – С. 29–32. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_8-9_8 (дата звернення: 14.04.17).

У статті йдеться про необхідність цільової підготовки майбутніх практичних психологів до роботи з обдарованими дітьми. Така робота передбачає системний характер і структурні складові: виявлення та всебічна діагностика обдарованих дітей, створення портфоліо для кожного, просвітницька робота серед учителів і батьків. Розроблено рекомендації з планування роботи з обдарованими дітьми для вчителів, які працюють з учнями різних вікових категорій.

88. **Мельничук, Л. Б.** Теоретичні аспекти підготовки вчителя до організації навчально-виховного процесу з обдарованими учнями / Мельничук Л. Б., Саприкіна О. П. // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : зб. наук. пр. / Міжнар. екон.-гуманітар. ун-т ім. акад. С. Дем'янчука. – Рівне, 2014. – Вип. 2. – С. 131–137. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppog_2014_2_20 (дата звернення: 14.04.17).

Обґрунтовано основні теоретичні підходи до визначення сутності феномену обдарованості, проаналізовано особливості організації навчально-виховного процесу з обдарованими учнями в сучасних умовах. Розкрито теоретичні аспекти підготовки вчителя до роботи з обдарованими школярами. Схарактеризовано знання й уміння, необхідні для забезпечення високого рівня професійно-педагогічної підготовки вчителя до роботи з обдарованими дітьми.

89. **Молнар, Т. І.** Підготовка майбутніх учителів початкової школи до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів / Молнар Тетяна Іванівна // Наук. вісн. Мукачів. держ. ун-ту. Серія «Педагогіка та психологія» / МОН України. – Мукачево, 2016. – Вип. 2. – С. 28–31. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://msu.edu.ua/visn1/wp-content/uploads/full/sp_16_2.pdf (дата звернення: 27.06.17).

У статті розглянуто проблему професійної підготовки вчителя початкової школи до організації роботи з інтелектуально обдарованими учнями. Проаналізовано підходи до розуміння сутності поняття «інтелектуальна обдарованість», розглянуто особливості інтелектуально обдарованих молодших школярів. Визначено основні компоненти структури готовності майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної

обдарованості учнів, окреслено перспективи подальшої розробки означеної проблеми.

90. **Петрович, О.** Модель формування готовності майбутніх учителів-словесників до позакласної роботи з обдарованими учнями / Ольга Петрович // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : зб. наук. пр. / НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, Ін-т обдар. дитини НАПН України. – Київ, 2016. – Вип. 1. – С. 87–93. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2016_1_11 (дата звернення: 14.04.17).

Розглянуто модель формування готовності майбутніх учителів української мови і літератури до організації позакласної роботи з обдарованими учнями, яка містить такі складові блоки: цільовий, організаційно-педагогічний (методологічні підходи, загальнодидактичні й специфічні принципи, педагогічні умови), змістово-діяльнісний (взаємодія викладача і студента-філолога, зміст підготовки, технології, форми і методи) та результативно-оцінний (компоненти готовності, критерії та рівні її сформованості, результат).

91. **Петрович, О. Б.** Стан сформованості готовності майбутніх учителів-словесників до організації позакласної роботи з обдарованими учнями / О. Б. Петрович // Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2014. – Вип. 41. – С. 244–249 : рис., табл. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2014_41_59 (дата звернення: 14.04.17).

У статті висвітлено результати констатувального етапу експериментального дослідження стану сформованості готовності майбутніх учителів до організації позакласної роботи з обдарованими учнями в системі літературної освіти.

92. **Полетай, О. М.** Підготовка майбутнього вчителя до взаємодії з обдарованими дітьми / О. М. Полетай // Вісн. Чернігів. нац. пед. ун-ту/ Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2015. – Вип. 129: Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт, т. 2. – С. 238–241. – Бібліогр.: 15 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2015_129\(2\)_53](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2015_129(2)_53) (дата звернення: 14.04.17).

Розглянуто психолого-педагогічні праці з питань дослідження впливу роботи вчителя на формування творчої особистості дитини в її навчально-виховній взаємодії з педагогом. Проаналізовано погляди науковців щодо первинних ознак обдарованості, складових портрету обдарованої дитини та трьох підструктур розвиненої обдарованості. Вміщено відомості про результати діагностики обдарованості та наголошено на важливості їх врахування вчителем у своїй роботі, що сприятиме гармонійному розвитку учнів відповідно до своїх індивідуальних особливостей, нахилів та інтересів.

93. **Полицяк, Н.** Формування психолого-педагогічної компетентності педагогів, які працюють з академічно обдарованими учнями / Наталія Полицяк // Нова пед. думка. – 2015. – № 3. – С. 66–68. – Бібліогр.: 8 назв. –

Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2015_3_19 (дата звернення: 14.04.17).

У статті проаналізовано сутність психолого-педагогічної компетентності педагога та основні її компоненти. Обґрунтовано необхідність формування означеної компетентності педагогами, які працюють з академічно обдарованими учнями.

94. Сніжна, М. А. Психологічні особливості підготовки вчителів до роботи з обдарованими учнями / Сніжна М. А. // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Житомир, 2015. – Т. 6: Психологія обдарованості, вип. 10. – С. 216–223. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsuh_2015_6_10_25 (дата звернення: 14.04.17).

У статті розглянуто психологічні особливості підготовки вчителя до роботи з обдарованими учнями, найважливіші особистісні й професійні властивості вчителів. Визначено напрями підготовки вчителів: повна професійна освіта, курси підвищення кваліфікації й короткотермінове навчання, практичні заняття, тренінги, майстер-класи для педагогів за окремими напрямками, використання наставницьких (менторських) програм.

95. Сокурєнко, О. Підготовка педагогів до роботи з обдарованими учнями / Олена Сокурєнко // Нова пед. думка. – 2015. – № 1. – С. 48–51. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2015_1_14 (дата звернення: 14.04.17).

У статті проаналізовано поняття готовності вчителя до роботи з обдарованими учнями та професійно-педагогічної компетентності. Визначено мету, завдання, зміст, очікувані результати, форми та методи підготовки вчителів до роботи з означеною категорією учнів.

96. Ушмарова, В. Наступність як принцип формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями в системі неперервної освіти / Вікторія Ушмарова // Педагогічний дискурс: зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України, Хмельниц. гуманітар.-пед. акад. – Хмельницький, 2015. – Вип. 19. – С. 187–191. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/0peddysk_2015_19_37 (дата звернення: 14.04.17).

Розглянуто основні аспекти феномену наступності в межах філософських, культурологічних, соціологічних, психологічних, педагогічних наук. У результаті наукового пошуку встановлено, що наступність розглядається як методологічний, загальнопедагогічний та дидактичний принципи. Обґрунтовано сутність принципу наступності як методологічного принципу дослідження проблеми формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями в умовах неперервної педагогічної освіти. Зазначено, що наступність забезпечується за рахунок узгодженості та взаємозв'язку цілей, змісту, методів формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями та завдяки дотриманню таких умов: рівень готовності до роботи з обдарованими дітьми та послідовне його

підвищення, опора на досвід, цілісний характер процесу формування готовності до роботи з обдарованими учнями.

97. **Ушмарова, В. В.** Науково-методична система неперервного формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями / В. В. Ушмарова // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2016. – Вип. 53. – С. 241–250. – Бібліогр.: с. 249–250. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2016_53_30 (дата звернення: 01.06.17).

Визначено актуальність формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями в умовах неперервної педагогічної освіти. Проаналізовано структуру готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями. З'ясовано методологічне підґрунтя, стратегічну мету, провідну ідею формування досліджуваного феномену. Висвітлено сутність розробленої й впровадженої в практику освітньої діяльності закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти науково-методичної системи формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями. Виокремлено основні новоутворення особистості вчителя початкової школи на кожній ланці (бакалаврат-спеціалітет, післядипломна педагогічна освіта, самоосвіта) неперервної педагогічної освіти. Схарактеризовано сутність цільового, концептуального, змістовно-контекстного, контроль-коригувального, результативного компонентів науково-методичної системи формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями в процесі неперервної педагогічної освіти.

98. **Ушмарова, В. В.** Обґрунтування закономірностей і принципів формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями в системі неперервної педагогічної освіти / В. В. Ушмарова // Наук. зап. Бердян. держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки / Бердян. держ. пед. ун-т. – Бердянськ, 2016. – Вип. 1. – С. 279–285. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2016_1_48 (дата звернення: 14.04.17).

У статті розглянуто детермінантні закономірності, що розкривають причинно-наслідкові зв'язки у формуванні готовності вчителів початкової школи в системі неперервної педагогічної освіти до роботи з обдарованими учнями з зовнішніми чинниками, які безпосередньо впливають на цей процес.

99. **Ушмарова, В. В.** Практика реалізації коуч-технології в процесі формування готовності вчителів початкових класів до роботи з обдарованими учнями / В. В. Ушмарова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2016. – Вип. 48. – С. 241–247. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2016_48_34 (дата звернення: 14.04.17).

Висвітлено практичні результати апробації технології коучингу в процесі формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими учнями. Подано методичку повного циклу коучингу, схарактеризовано його етапи (коуч-пропедевтика, активна реалізація коуч-технології на курсах підвищення кваліфікації вчителів і в міжкурсовому

супроводі вчителів упродовж навчального року). Наведено розгорнутий приклад групової коуч-сесії.

VI. НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

100. **Алфімов, В. М.** Феномен обдарованості особистості у наукових дослідженнях зарубіжжя / В. М. Алфімов // Духовність особистості: методологія, теорія і практика = Spirituality of a personality: Methodology, Theory and Practice : зб. наук. пр. / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля [та ін.]. – Сєвєродонецьк, 2015. – Вип. 3. – С. 13–20. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2015_3_4 (дата звернення: 21.04.17).

У статті узагальнено погляди зарубіжних науковців (США, Польща, Іспанія) щодо визначення феномену обдарованості особистості, зокрема, З. Петрасинського, Б. Дирди, Т. Гізи, А. Горальського, Ф. Монкса, В. Лімонта, Дж. Гілфорда, Дж. Рензулі та ін.

101. **Антоненко, В. В.** Поняття «обдарованість» у наукових дослідженнях США / Владислав Володимирович Антоненко // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2016. – № 7. – С. 15–17. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2016_7_5 (дата звернення: 21.08.17).

У статті досліджено процеси розвитку поняття «обдарованість» у США протягом ХХ–ХХІ ст. Представлено історію появи цього поняття в американській науці. Узагальнено теоретичні погляди і практичний досвід досліджень обдарованості в працях американських вчених. З'ясовано вплив результатів цих наукових досліджень на організацію навчання обдарованих дітей в США. На підставі проаналізованого матеріалу визначено особливості ідентифікації обдарованих дітей в США.

102. **Біда, А.** Особливості форм організації навчання обдарованих дітей у США / Антоніна Біда // Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічні науки»: зб. наук. пр. / Полтав. нац. пед. ун-ті ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – Вип. 11. – С. 62–65. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2013_11_16 (дата звернення: 25.05.17).

У статті розкрито особливості організації навчання обдарованих дітей у США. Розглянуто історію проблеми групування учнів за здібностями та практику початкової та середньої школи щодо поділу учнів на групи на основі рівня їхніх здібностей. Проаналізовано наукові праці, збагачені провідними стратегіями в організації навчання обдарованих учнів. З'ясовано, що важливе значення в розв'язанні проблеми навчання інтелектуально обдарованих дітей мають форми організації навчання.

103. **Бойченко, М. А.** Вимоги до вчителів, які працюють із обдарованими учнями у загальноосвітніх школах США, Канади та Великої Британії / М. А. Бойченко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2015. – Вип. 45. – С. 313–321. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті

доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2015_45_42 (дата звернення: 25.05.17).

У статті схарактеризовано вимоги до вчителів, які працюють із обдарованими школярами в загальноосвітніх навчальних закладах США, Канади та Великої Британії. З'ясовано спільні риси й відмінності у формулюванні вимог до освітньої кваліфікації вчителів, які працюють із обдарованими учнями у США, Канаді та Великій Британії на національному й регіональному рівнях. Проаналізовано стандарти професійної підготовки вчителів, що розроблені Національною асоціацією обдарованих дітей. Висвітлено складові професійної компетентності вчителя, який працює з обдарованими учнями, зокрема, особистісні характеристики, професійна компетентність, знання у сфері освіти обдарованих і талановитих учнів, управлінська компетентність.

104. Бойченко, М. А. Діяльність міжнародних організацій у сфері освіти обдарованих і талановитих школярів / М. А. Бойченко // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2015. – № 5. – С. 33–40. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_5_6 (дата звернення: 25.05.17).

Висвітлено цільові пріоритети та змістово-процесуальні аспекти діяльності міжнародних організацій у сфері освіти обдарованих і талановитих школярів. Доведено, що розглянуті у статті міжнародні організації є інноваційними освітніми мережами, оскільки характеризуються складною розгалуженою структурою партнерства. Встановлено, що зазначені організації мають спільну місію – розвиток потенціалу обдарованих і талановитих дітей через організацію співпраці всіх учасників цього процесу – учителів, батьків, науковців, громадськості, освітніх політиків і власне обдарованих осіб. З'ясовано, що найпоширенішими формами обміну досвідом є регулярні міжнародні, національні та регіональні конференції, які також передбачають залучення всіх учасників зазначеного процесу, та випуск спеціалізованих наукових видань з питань освіти обдарованих і талановитих школярів.

105. Бойченко, М. Зарубіжні психолого-педагогічні концепції обдарованості: сучасний стан / Марина Бойченко // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2016. – № 4. – С. 33–42. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_4_7 (дата звернення: 25.05.17).

У статті висвітлено сучасні теоретичні концепції розвитку обдарованості й таланту в зарубіжному психолого-педагогічному дискурсі, зокрема, «Три види збагачення навчальних програм» Дж. Рензуллі, «Піраміда розвитку таланту» Дж. Пірто, «Диференційована модель обдарованості й таланту» Ф. Ганью, «Модель пошуку таланту» Дж. Стейнлі, «Мюнхенська модель обдарованості й таланту» К. Хеллера. Доведено, що системний характер більшості з розглянутих у межах розвідки концепцій забезпечує цілісність навчально-виховного процесу обдарованих дітей та молоді на різних етапах розвитку обдарованості, починаючи з процесу ідентифікації.

106. Бойченко, М. Літні навчальні програми як форма педагогічної підтримки обдарованих школярів у США, Канаді та Великій Британії

/ Марина Бойченко // Наук. вісн. Миколаїв. нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки / Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2016. – № 1. – С. 312–316. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_1_63 (дата звернення: 25.05.17).

У статті висвітлено змістово-процесуальні особливості надання педагогічної підтримки обдарованим школярам у межах літніх навчальних програм у США, Канаді та Великій Британії. Зазначено обсяги надання педагогічної підтримки обдарованим школярам у розвинених англomовних країнах. Доведено, що літні навчальні програми для обдарованих школярів сприяють кращому розкриттю їхнього потенціалу, оскільки головною метою таких програм є визначення освітніх потреб обдарованих дітей та молоді, які часто залишаються непоміченими в умовах традиційних шкіл, розширення їхніх освітніх можливостей, стимулювання інтересу учнів до пізнання нового, який досить часто згасає в загальноосвітніх школах, де темпи навчання й обсяг навчального матеріалу є значно нижчими.

107. Бойченко, М. А. Менторство як форма підтримки обдарованих і талановитих в країнах ЄС та США / М. А. Бойченко // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2014. – № 7. – С. 3–9. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2014_7_3 (дата звернення: 25.05.17).

У статті з'ясовано сутність менторства як форми підтримки обдарованих і талановитих у країнах ЄС та США. Проаналізовано генезу поняття «ментор» у науково-педагогічній літературі. Окреслено функції ментора, який працює з обдарованими й талановитими, та види менторства (допомога старшого товариша, академічне менторство, професійне менторство тощо). Розкрито особливості телементорства – наставництва за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема мережі Інтернет. Встановлено, що спільною метою всіх програм телементорства є надання індивідуальної академічної, мотиваційної та емоційної підтримки учням засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

108. Бойченко, М. А. Організація навчання обдарованих учнів у розширених школах Великобританії / М. А. Бойченко // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2014. – № 10. – С. 166–173. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2014_10_22 (дата звернення: 25.05.17).

Висвітлено особливості організації навчання обдарованих учнів у розширених школах Великобританії. Встановлено, що розширені школи являють собою інноваційний тип навчальних закладів, що, поряд із освітніми, надають широкий спектр соціальних і здоров'язберезувальних послуг. На основі аналізу пропозиції послуг з'ясовано, що розширені школи найбільш повно задовольняють потреби обдарованих і талановитих школярів, оскільки забезпечують можливості для всебічного розвитку особистості, що є надзвичайно важливим для художньо, технічно, спортивно обдарованих учнів, а також двічі виняткових – обдарованих учнів зі спеціальними освітніми потребами.

109. **Бойченко, М.** Організація програм телементорства для обдарованих і талановитих у розвинених англомовних країнах / Марина Бойченко // Людинознавчі студії. Педагогіка : зб. наук. пр. Дрогобиц. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка / Дрогобиц. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2015. – Вип. 31. – С. 48–57. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2015_31_7 (дата звернення: 25.05.17).

У статті висвітлено сутність телементорства як інноваційної форми взаємодії наставника та учня, що полягає в наданні йому індивідуальної академічної, мотиваційної й емоційної підтримки засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Розглянуто програми телементорства для обдарованих і талановитих, що запроваджені в розвинених англомовних країнах.

110. **Бойченко, М. А.** Програми професійної підготовки майбутніх учителів до роботи з обдарованими і талановитими школярами в університетах США, Канади та Великобританії / М. А. Бойченко // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2015. – № 1. – С. 10–17. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_1_4 (дата звернення: 25.05.17).

У статті проаналізовано програми професійної підготовки майбутніх учителів до роботи з обдарованими й талановитими школярами в університетах США, Канади та Великобританії. З'ясовано, що підготовці майбутніх учителів до роботи з обдарованими й талановитими у США, Канаді та Великобританії приділяється різна увага, попри той факт, що така необхідність є національно визнаним пріоритетом освітньої політики всіх країн.

111. **Бойченко, М.** Розвиток мотивації до навчання обдарованих учнів у США, Канаді та Великій Британії: теоретичний та практичний аспекти / Марина Бойченко // Навчання і виховання обдарованої дитини : зб. наук. пр. / НАПН України, Ін-т обдар. дитини НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2015. – Вип. 2. – С. 35–41. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2015_2_6 (дата звернення: 25.05.17).

У статті висвітлено теоретичний і практичний аспекти розвитку мотивації до навчання обдарованих учнів у США, Канаді та Великій Британії. Проаналізовано взаємозв'язки між мотивацією і можливостями для розвитку талантів обдарованих школярів. Висвітлено особливості використання TARGET-моделі для розвитку навчальної мотивації обдарованих школярів в досліджуваних країнах. Охарактеризовано компоненти даної моделі і визначено роль учителя в розвитку навчальної мотивації обдарованих школярів.

112. **Бойченко, М. А.** Розвиток обдарованих учнів засобами STEM-освіти у США / М. А. Бойченко // Вісн. Глухів. нац. пед. ун-ту ім. Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки / Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. – Глухів, 2016. – Вип. 31. – С. 151–159. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2016_31_23 (дата звернення: 25.05.17).

Висвітлено змістово-процесуальні особливості розвитку обдарованих учнів засобами STEM-освіти у США. З'ясовано сутність STEM-освіти та історичні аспекти її розвитку у США. Розглянуто особливості діяльності найбільш успішних STEM-орієнтованих державних шкіл: чартерної школи High Tech High, школи-інтернату Illinois Mathematics and Science Academy та школи Thomas Jefferson High School for Science and Technology.

113. **Бочарова, О. А.** Обдарований учень у Словаччині / О. А. Бочарова // Імідж сучас. педагога. – 2016. – № 4. – С. 42–45. – Бібліогр.: 8 назв.

У статті висвітлено особливості навчання та підтримки художньо обдарованих учнів у Словаччині. Встановлено, що країна приділяє значну увагу розвитку здібних дітей, вважаючи пріоритетом, що всі діти є обдаровані, тому вже з молодшого віку створюються умови для оптимального їх розвитку.

114. **Бочарова, О. А.** Особливості роботи з обдарованими учнями в Чеській Республіці / О. А. Бочарова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 32. – С. 140–148. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_32_22 (дата звернення: 25.05.17).

Висвітлено особливості шкільної освіти у Чеській Республіці, питання розвитку й підтримки здібностей обдарованих учнів у загальноосвітніх школах та позашкільних установах, підготовки педагогів до роботи з обдарованими учнями. Особливу увагу сконцентровано на діяльності державних і приватних установ, що підтримують обдарованих дітей і допомагають їм розвинути свої здібності й інтереси у вільний час.

115. **Бочарова, О. А.** Система роботи з обдарованими учнями в Фінляндії / Бочарова О. А. // Наук. скарбниця освіти Донеччини. – 2014. – № 1. – С. 115–119. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsod_2014_1_26 (дата звернення: 29.05.17).

Розглянуто особливості шкільної освіти у Фінляндії, питання розвитку та підтримки здібностей обдарованих учнів, підготовки педагогів до роботи з обдарованими учнями. Встановлено, що запорукою успіху фінської системи освіти є рівні можливості учнів до освіти, доступність навчання та високий професіоналізм учителів, налагоджена система роботи з психолого-педагогічної допомоги.

116. **Будз, І. Ф.** Британська модель освіти обдарованих школярів як частина загальнонаціональної політики / Ірина Будз // Вісн. Черкас. ун-ту. Серія «Педагогічні науки». – 2015. – № 32. – С. 25–31. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: <http://ped-ejournal.cdu.edu.ua/issue/viewIssue/42/10> (дата звернення: 26.06.17).

У статті проаналізовано модель освіти обдарованих школярів у Великій Британії. З'ясовано, що система освіти для обдарованих і талановитих школярів у Великій Британії – це абсолютно новий підхід до освіти обдарованих і талановитих, який полягає у розв'язанні традиційних проблем навчання, особливо у контексті стійкості й задоволення потреб усіх категорій обдарованих і талановитих школярів. Доведено, що дослідження практичного досвіду Великої Британії в організації та

імплементації моделі освіти для обдарованих і талановитих школярів є корисним для загального розуміння закономірностей розвитку змісту освіти для обдарованих і талановитих школярів Великої Британії, а також є актуальним для запровадження сучасних практичних підходів в освітній політиці для обдарованих і талановитих школярів України.

117. **Будз, І. Ф.** Розвиток освіти обдарованих школярів у Великій Британії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Будз Ірина Федорівна ; Хмельниц. гуманітар.-пед. акад. – Хмельницький, 2016. – 20 с. – Текст автореферату доступний в Інтернеті: http://kgpa.km.ua/sites/default/files/Budz_aref.pdf (дата звернення: 27.06.17).

У дослідженні проаналізовано стан розробленості наукової проблеми та розкрито концепції обдарованості у світовій педагогічній науці. Схарактеризовано систему освіти обдарованих школярів у Великій Британії та висвітлено політику британського уряду щодо ідентифікації обдарованості. Виокремлено напрями модернізації освіти обдарованих школярів у Великій Британії. Вивчено стан освіти обдарованих школярів в Україні та розроблено практичні рекомендації щодо врахування практичного досвіду Великої Британії у вітчизняній освітній практиці.

118. **Власюк, А. В.** Становлення талантів в Японії / Анна Віталіївна Власюк // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2016. – № 12. – С. 62–67. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2016_12_14 (дата звернення: 29.05.17).

У статті розглянуто особливості раннього розвитку дітей в Японії як передумови формування здібностей. Визначено важливі чинники раннього розвитку, зокрема, створення сприятливих умов для розвитку дитини з перших днів народження, стимулювання психічних процесів, функцій головного мозку, рухової активності, заохочення пізнавальних інтересів малюка, забезпечення зразків творчої, культурної поведінки, педагогічного професіоналізму вихователів та батьків, використання ефективних педагогічних прийомів, створення розвивального середовища, ранній розвиток здібностей, у першу чергу, соціальної взаємодії.

119. **Волик, В. В.** Досвід підтримки та розвитку обдарованих дітей в Австрійській Республіці / Володимир Володимирович Волик, Олег Володимирович Панкевич // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 2. – С. 61–66. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_2_11 (дата звернення: 29.05.17).

У статті розглянуто питання освіти обдарованих дітей в Австрії, зокрема, обдарована дитина в системі загальної освіти, форми освіти, педагогічні та психологічні методи роботи з обдарованими дітьми, державні й приватні позакласні організації та їх робота з обдарованими дітьми, державна підтримка.

120. **Гальченко, М. С.** Досвід підтримки та розвитку обдарованих дітей у Сполучених Штатах Америки / Максим Сергійович Гальченко // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 3. – С. 77–81. – Бібліогр.: 19 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_3_14 (дата звернення: 29.05.17).

Висвітлено особливості педагогічної діяльності з обдарованими дітьми в Сполучених Штатах Америки. Розглянуто співпрацю навчальних закладів з організаціями різних напрямів і сфер діяльності, а також результати наукових досліджень відомих дослідників з виявлення дитячої обдарованості.

121. Голубєва, І. Організаційно-педагогічні умови навчання обдарованих учнів – представників різних культур та мовного розмаїття у США / Ірина Голубєва // Нова пед. думка. – 2015. – № 2. – С. 55–58. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2015_2_14 (дата звернення: 29.05.17).

У статті визначено організаційно-педагогічні умови навчання обдарованих учнів – представників різних культур та мовного розмаїття у США. Схарактеризовано педагогічну діяльність низки організацій у різних штатах країни, зокрема Асоціації вивчаючих англійську мову, Національної асоціації раннього навчання при Університеті штату Арізона, Асоціації виняткових дітей та ін., які займаються організацією освіти лінгвістично обдарованих білінгвальних і полілінгвальних учнів.

122. Горбильова, О. В. Диференціація навчання обдарованих дітей у загальноосвітніх школах Індії / О. В. Горбильова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського [та ін.]. – Київ ; Вінниця, 2014. – Вип. 38. – С. 16–21. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2014_38_5 (дата звернення: 29.05.17).

У статті проаналізовано підходи, форми і методи навчання обдарованих дітей та особливості моделей навчання обдарованих дітей у загальноосвітніх школах Індії. Виявлено, що в сучасній індійській школі є два підходи до навчання обдарованих дітей – інтегрований (дитина адаптується до навчального середовища у загальній масі учнів) та інклюзивний (шкільне середовище адаптоване під потреби дитини). З'ясовано, що в Індії використовуються як традиційні східні моделі навчання обдарованих дітей, так і елементи західних моделей навчання, що сприяють розвитку міжнародної співпраці шкіл з іншими країнами і є ефективними у забезпеченні всебічного розвитку обдарованих дітей.

123. Гоцуляк, Ю. В. Правове регулювання діяльності навчального закладу та спеціалістів у сфері освіти обдарованих дітей у США та Канаді / Юрій Вікторович Гоцуляк // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 6. – С. 9–13. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_6_4 (дата звернення: 29.05.17).

У статті розглянуто особливості правового статусу навчального закладу в сфері освіти обдарованих учнів та обов'язки фахівців у сфері надання спеціальних освітніх послуг обдарованим дітям за законодавством США й Канади. Проаналізовано різні підходи до правового регулювання зазначених питань у цих країнах.

124. Дунець, В. Б. Інституційна підтримка обдарованих дітей у Польщі / Василь Богданович Дунець // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2014.

– № 12. – С. 66–69. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2014_12_16 (дата звернення: 29.05.17).

У статті представлено мережу інститутів – державних і громадських організацій, що працюють у сфері підтримки обдарованих дітей у Польщі. Проаналізовано цілі й завдання їх діяльності. Особливу увагу звернуто на програми й проекти, які ці організації реалізують у підтримку розвитку обдарованості. Розглянуто заходи, які польська влада проводить на державному й місцевому рівнях з метою стимулювання місцевих органів влади, університетів, шкіл, неурядових організацій та батьків спільно працювати над створенням умов для розвитку обдарованих дітей. Зазначено, що багато позитивних елементів польського досвіду можна застосувати і в українському середовищі.

125. Ємець, В. Досвід підтримки та розвитку обдарованих дітей в Італії / Ємець Вікторія, Слинкова Тетяна // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. пр. / НАПН України, Ін-т обдар. дитини НАПН України. – Київ, 2016. – Вип. 1. – С. 16–23. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2016_1_5 (дата звернення: 29.05.17).

У статті висвітлено систему освіти Італії, проаналізовано досвід підтримки та розвитку обдарованих дітей у країні. Розглянуто методичний супровід виявлення обдарованих дітей (критерії їх ідентифікації) та умови їх.

126. Золотарьова, О. В. Практика виявлення обдарованих школярів в Ізраїлі / О. В. Золотарьова // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. / Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля [та ін.]. – Сєверодонецьк, 2016. – Вип. 2. – С. 67–76. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2016_2_9 (дата звернення: 30.05.17).

Проаналізовано практику виявлення обдарованих школярів у державі Ізраїль у різному шкільному віці. Розглянуто загальний склад тестів, створених для виявлення інтелектуальної обдарованості. Визначено установи, що відповідають за розробку тестів, організацію й проведення тестувань, обробку результатів.

127. Золотарьова, О. В. Форми роботи з обдарованими школярами в Ізраїлі / О. В. Золотарьова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Київ ; Вінниця, 2014. – Вип. 37. – С. 227–231. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2014_37_42 (дата звернення: 30.05.17).

У статті проаналізовано досвід організації педагогічної підтримки обдарованих школярів у Ізраїлі, розглянуто основні форми роботи з обдарованими учнями в країні.

128. Кириченко, С. В. Аналіз освіти обдарованих учнів у штаті Новий Південний Уельс (Австралія) / С. В. Кириченко // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. Івана Франка. Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 3. – С. 154–159. –

Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2015_3_32 (дата звернення: 31.05.17).

Розглянуто навчальну програму, що пропонувалась обдарованим учням протягом останніх трьох десятиліть у штаті Новий Південний Уельс (Австралія). Висвітлено політику і практику Департаменту освіти штату стосовно навчання таких учнів та програм і заходів для учнів державних шкіл. Схарактеризовано структуру системи освіти в Новому Південному Уельсі, проаналізовано доповідь Е. Браггетта в 1985 р. в шкільній комісії Австралійської Співдружності стосовно освіти обдарованих та визначено шляхи подальшого її розвитку у цьому штаті.

129. Кириченко, С. В. Історичні та педагогічні умови розвитку освіти обдарованих дітей в Австралії / Кириченко С. В. // Наук. зап. Серія: Педагогічні та історичні науки / Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2013. – Вип. 111. – С. 58–63. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzped_2013_111_11 (дата звернення: 31.05.17).

Висвітлено історію становлення системи освіти Австралії. Досліджено передумови, що зумовили розробку проблеми освіти обдарованих дітей в Австралії на початку ХХІ ст. Проаналізовано фактори, що сприяли розвитку обдарованості й талантів у різних сферах діяльності.

130. Кириченко, С. В. Організаційно-педагогічні засади роботи з обдарованими дітьми в системі освіти Австралії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Кириченко Світлана Володимирівна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2016. – 20 с. – Текст автореферату доступний в Інтернеті: http://www.npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/avtoref/D26.053.01/aref_Kyrychenko.pdf (дата звернення: 26.06.17).

У дослідженні проаналізовано теоретико-методологічні засади, стан, тенденції розвитку роботи з обдарованими дітьми в системі освіти Австралії та визначено шляхи використання цього досвіду в системі національної освіти України.

131. Лавриченко, Н. Множинний інтелект і обдарованість у теоретичній моделі Говарда Гарднера / Наталія Лавриченко // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2016. – № 4. – С. 11–20. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_4_4 (дата звернення: 31.05.17).

Розглянуто теорію множинного інтелекту в педагогічному контексті, осмислено головні теоретичні положення цієї теорії з точки зору можливостей її використання з метою сприяння розвитку обдарованих дітей та молоді. Схарактеризовано виокремлені американським психологом, відомим як автор поняття «множинний інтелект», фахівцем у галузі клінічної психології і нейропсихології Р. Гарднером види інтелекту – лінгвістичний, просторовий, логіко-математичний, музичний, тілесно-кінестетичний, особистісний та міжособистісний. Наголошено, що визначені види інтелекту не слід сприймати як даність, оскільки вони не існують як фізичні об'єкти, а лише як потенційно корисні наукові поняття.

132. **Лавриченко, Н. М.** Теоретична модель розвитку обдарованості й таланту за авторством Ф. Гане / Н. М. Лавриченко // Вісн. Глухів. нац. пед. ун-ту ім. Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки / Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. – Глухів, 2016. – Вип. 32. – С. 69–76. – Бібліогр.: 15 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2016_32_10 (дата звернення: 31.05.17).

У статті проаналізовано диференційну модель обдарованості й таланту за авторством сучасного канадського вченого Франсуа Гане. Висвітлено авторські наукові ідеї щодо можливостей ідентифікації та розвитку природних здібностей, обдарованостей і талантів упродовж життя людини, узагальнено розуміння вченим ролі й значущості внутрішніх (особистісних) і зовнішніх (середовище) чинників і обставин, що впливають на розвиток обдарованої дитини.

133. **Ласкова, А. О.** Досвід підтримки та розвитку обдарованих дітей у Португалії / Анастасія Олександрівна Ласкова, Вікторія Василівна Ємець // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 9. – С. 53–58. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_9_13 (дата звернення: 31.05.17).

У статті висвітлено досвід Португалії в сфері роботи з обдарованими дітьми, специфіку індивідуальних навчальних програм, а також роль держави в створенні законодавчої та нормативної баз у сфері освіти. Розглянуто зміни, що відбулися в системі освіти Португалії в зв'язку з її приєднанням до Європейського Союзу.

134. **Мадзігон, В. М.** Сучасні тенденції розвитку обдарованих і талановитих дітей в Англії / Василь Миколайович Мадзігон // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 4. – С. 61–63. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_4_16 (дата звернення: 31.05.17).

Проаналізовано сучасні тенденції розвитку освіти обдарованих і талановитих дітей в Англії, що свідчить про підвищення якості навчання через впровадження в практику інноваційних технологій. При цьому враховано індивідуальні чинники розвитку кожної дитини. Наведено нормативні акти країни у цій сфері.

135. **Марушкевич, А. А.** Розвиток обдарованої особистості: досвід країн світу / Марушкевич А. А. // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2014. – Вип. 3. – С. 164–169. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2014_3_25 (дата звернення: 31.05.17).

У статті розглянуто досвід країн світу з підтримки розвитку та забезпечення потреб в освіті, навчанні, вихованні обдарованих дітей і молоді, що є необхідним у підготовці їх до майбутньої життєдіяльності й реалізації своїх можливостей.

136. **Міленіна, М. М.** Форми роботи з обдарованими дітьми в Австралії / Мілена Михайлівна Міленіна // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 5. – С. 68–73. – Бібліогр.: 23 назви. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_5_18 (дата звернення: 31.05.17).

У статті розглянуто становлення системи освіти обдарованих і талановитих дітей в Австралії, проаналізовано фактори, що впливають на розвиток здібностей, представлено асоціації та заклади, що опікуються обдарованими дітьми.

137. **Охріменко, О. С.** Соціально-педагогічна підтримка обдарованих дітей у Німеччині / О. С. Охріменко // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2016. – № 10. – С. 57–59. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2016_10_15 (дата звернення: 31.05.17).

У статті представлено основні принципи, методи форми підтримки обдарованих дітей у Німеччині. Особливу увагу приділено позашкільним формам роботи в лабораторіях і музеях. Враховуючи досвід Німеччини, розглянуто основні завдання вітчизняної системи освіти та виховання щодо розвитку обдарованих дітей.

138. **Пивовар, Ю. О.** Особливості сучасної національної політики ФРН щодо розвитку обдарованості: гендерний аспект / Ю. О. Пивовар // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2015. – Вип. 42. – С. 233–238. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2015_42_33 (дата звернення: 01.06.17).

У статті висвітлено особливості сприяння розвитку обдарованості в сучасній Німеччині в гендерному контексті, зокрема проаналізовано психологічні відмінності між обдарованими хлопцями та дівчатами.

139. **Сапрунова, О. Г.** Генеза концепцій інтелектуальної обдарованості у світовій психолого-педагогічній думці / О. Г. Сапрунова // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. пр. / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Благод. фонд ім. Антона Макаренка. – Київ, 2015. – Вип. 5/6. – С. 26–31. – Бібліогр.: 19 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2015_5-6_7 (дата звернення: 01.06.17).

У статті проаналізовано зарубіжний і вітчизняний досвід у галузі дослідження дитячої обдарованості й інтелекту, розкрито структуру та головні складові понять «обдарованість», «інтелект», «інтелектуальна обдарованість»: ментальні здібності людини, адаптація, здатність розв'язувати проблеми, креативність, творчість, конвергентне мислення, відзначено взаємозв'язок особистості та інтелектуального розвитку. Визначено основні характеристики концепції «інтелектуально обдаровані учні початкової школи».

140. **Стрижалківська, В. В.** Досвід підтримки та розвитку обдарованих у Чеській Республіці / Вікторія Владиславівна Стрижалківська // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2015. – № 8. – С. 60–66. – Бібліогр.: 13 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_8_13 (дата звернення: 01.06.17).

Проаналізовано виявлення, підтримку та розвиток обдарованих дітей в Чеській Республіці. Увагу акцентовано на розробленій нормативно-правовій базі держави, а також на створенні навчально-методичного супроводу та матеріально-технічних умов для навчання обдарованих учнів.

Описано допомогу громадянського суспільства Чехії науковій громадськості і міжнародні зв'язки з проблеми обдарованості.

141. **Супруненко, І. В.** Організаційно-педагогічні умови реалізації регіональних програм розвитку обдарованих сільських школярів у США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Супруненко Інна Віталіївна ; НАПН України, Ін-т обдар. дитини. – Київ, 2013. – 20 с. – Бібліогр.: с. 17–18.

У дослідженні обґрунтовано організаційно-педагогічні умови реалізації регіональних програм розвитку обдарованих сільських школярів у США та їх використання у вітчизняній освітній системі.

142. **Тесленко, В.** Робота з обдарованими дітьми у системі середньої освіти США / Валентина Тесленко // Навчання і виховання обдарованої дитини : зб. наук. пр. / НАПН України, Ін-т одар. дитини НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2013. – Вип. 1. – С. 31–45. – Бібліогр.: 19 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2013_1_6 (дата звернення: 01.06.17).

Проаналізовано роботу з обдарованими учнями в американській шкільній освіті. Окреслено загальну стратегію і головну мету їх навчання й розвитку. Констатовано, що є інноваційними підходи американських педагогів щодо комплексної діагностики обдарованості, впровадження ефективних шляхів диференціації змісту, форм і методів навчання обдарованих учнів, розробки та реалізації різноманітних гнучких й особистісно орієнтованих програм, системи підготовки кваліфікованих учителів до роботи з цією категорією дітей, використання спеціалізованих програм педагогічного наставництва, створення відповідного позитивного навчального середовища.

143. **Федорова, Н. Ф.** Обдаровані діти в Угорщині / Ніна Федорівна Федорова // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2017. – № 3. – С. 55–60 : табл. – Бібліогр.: 18 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2017_3_13 (дата звернення: 25.09.17).

У статті висвітлено питання розвитку сфери освіти обдарованих дітей в Угорщині. Розглянуто Угорську національну програму підтримки талантів, мережеву модель Угорської програми для геніїв. Презентовано діяльність організацій, що роблять значний внесок у розвиток сфери освіти обдарованих дітей в Угорщині.

144. **Федорова, Н. Ф.** Обдаровані діти Німеччини / Ніна Федорівна Федорова // Освіта та розвиток обдар. особистості. – 2017. – № 2. – С. 54–57. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2017_2_13 (дата звернення: 25.09.17).

У статті представлено загальну структуру системи освіти в Німеччині. Висвітлено питання державної підтримки обдарованих дітей у країні.

145. **Холод, І.** Змістове наповнення поняття «обдарованість» у працях британських учених / Ірига Холод // Порівнял.-пед. студії. – 2014. – № 4. – С. 26–31. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppstud_2014_4_6 (дата звернення: 30.05.17).

У статті розглянуто визначення поняття «обдарованість» у педагогічній та психологічній літературі Великобританії. Проаналізовано поняття «обдарованість» у довідниковій літературі – Енциклопедії талановитості, креативності і таланту та Енциклопедії Британіка. Подано концептуальні моделі «обдарованості», які є актуальними для Великобританії, зокрема моделі Г. Гарднера, Дж. Рензулі, Ф. Монкса, Д. Ейр. Здійснено диференційований огляд таких понять, як «обдарований», «талановитий», «здібний», «дуже здібний». Схарактеризовано основні тенденції дослідження «обдарованості» протягом ХХ ст. Диференційовано дослідження «обдарованості» за спадковим і соціальним факторами.

146. **Яковенко, Н. Б.** Поняття та основні теорії обдарованості у США / Н. Б. Яковенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2016. – Вип. 46. – С. 230–236. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2016_46_33 (дата звернення: 01.06.17).

Статтю присвячено питанню обдарованості. Зокрема, зосереджено увагу на понятті та основних теоріях обдарованості у США. Зазначено, що кожний штат має своє визначення поняття «обдарований», проте з-поміж загальних критеріїв виділяють: високі результати в одній або кількох сферах, можливість для досягнення високих результатів, необхідність спеціальних навчальних програм і освітніх послуг для таких дітей.